

УДК: 351.82:338.48(477)

Бедрік Наталя Миколаївна

слухачка магістратури державної служби
Херсонського національного технічного університету

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

***Анотація.** Туризм як соціально-економічне явище все більше набуває ознак самостійної галузі національної економіки. У багатьох країнах світу саме за рахунок туризму виникають нові робочі місця, підтримується високий рівень життя населення, створюються передумови для поліпшення платіжного балансу країни. Потреба розвитку сфери туризму сприяє підвищенню рівню освіти, удосконаленню системи медичного обслуговування населення, упровадженню нових засобів поширення інформації тощо. І саме тому туризм в Україні потрібно розвивати навіть в умовах кризи: з одного боку, під час воєнної агресії суперечливою є робота над розвитком туристичної привабливості, а з іншого – ця сфера може давати значні прибутки державі. У статті проаналізовано стан і проблеми державного регулювання туристичної сфери України. Обґрунтовано потребу вдосконалення нормативно-правової бази державного регулювання в туристичному секторі.*

***Ключові слова:** державне регулювання, туристична сфера, програма розвитку туризму.*

Бедрик Н. Н. Государственное регулирование сферы туризма в условиях преодоления кризиса.

***Аннотация.** Туризм как социально-экономическое явление все больше приобретает признаки самостоятельной отрасли национальной экономики. Во многих странах мира именно за счет туризма возникают новые рабочие места, поддерживается высокий уровень жизни населения, создаются предпосылки для улучшения платежного баланса страны. Необходимость развития сферы туризма способствует повышению уровню образования, усовершенствованию системы медицинского обслуживания населения, внедрению новых средств распространения информации. И именно поэтому туризм в Украине нужно развивать даже в условиях кризиса: с одной стороны, во время военной агрессии противоречивой является работа над развитием туристической привлекательности, а с другой – эта сфера может давать значительные прибыли государству. В статье проанализированы состояние и проблемы государственного регулирования туристической сферы Украины. Обоснована необходимость совершенствования нормативно-правовой базы государственного регулирования в туристическом секторе.*

***Ключевые слова:** государственное управление, туристическая сфера, программа развития туризма.*

Bedrik N. M. Government regulation of the tourism industry in terms of overcoming the crisis

***Annotation.** Tourism as the socio-economic phenomenon acquires all more signs of independent industry of national economy. In many countries of the world exactly due to tourism there are new workplaces, the high standard of living of population is supported, pre-*

conditions are created for the improvement of balance of payments of country. The necessity of development of sphere of tourism assists an increase to the level of education, improvement of the system of medical service of population, introduction of new facilities of distribution of information and others like that. And for this reason tourism in Ukraine needs to be developed even in the conditions of crisis : from one side, during military aggression contradictory is a prosecution of development of tourist attractiveness, and on the other hand - this sphere can give considerable incomes to the state. The article analyzes the situation and problems of state regulation of tourism industry in Ukraine. Substantiate the necessity of perfection the regulatory framework of state regulation in the tourism sector, tax policy.

Keywords: *state regulation of tourist sphere, program of tourism development*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У багатьох державах світу активно розробляються та виконуються відповідні державні програми, удосконалюється нормативно-правове забезпечення та впроваджується податковий режим, сприятливий для розвитку сфери туризму та курортів, залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури. За таких умов національний туристичний продукт стає все менш привабливим і конкурентоспроможним. Підвищення рівня конкуренції на міжнародному туристичному ринку за перерозподіл туристичних потоків зумовлює потребу здійснення заходів для посилення ролі органів виконавчої влади у формуванні та просуванні національного туристичного продукту. З огляду на зазначене слід підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної туристичної індустрії на міжнародному туристичному ринку, забезпеченості якості національного туристичного продукту. Так, особливої уваги потребує вирішення питання належного пристосування природних територій, об'єктів культурної спадщини для відвідування туристами, забезпечення їх відповідного інфраструктурного облаштування та інформаційного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у наукові дослідження з проблем державного регулювання господарської діяльності у туристичній сфері зробили українські вчені. Цим питанням присвячено наукові праці Ю. Алексєєвої, Л. Давиденко, В. Євдокименко, Є. Козловського, В. Куценко, Т. Чучко та ін. [1; 2; 3]. У більшості наукової літератури шляхами виходу із кризи є виконання рекомендацій, наданих Всесвітньою

туристською організацією, ураховуючи специфіку місця, де буде здійснюватися ця політика.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак недостатньо вивченими залишаються процеси вдосконалення економічних і правових методів та механізмів державного регулювання у сфері туризму в умовах кризи.

Формування цілей статті. Виходячи із наведеного, метою дослідження є визначення впливу кризової ситуації на розвиток туристичної галузі та пропозиції щодо поліпшення стану туризму в цей нелегкий період, визначення тенденцій щодо стабілізації розвитку туризму під час подолання кризи.

Виклад основного матеріалу. Серйозний спад відбувається в секторі туризму впродовж останніх двох років. За оцінками експертів, в Україні туристична галузь за минулий рік втратила 2,3 %. Відтік клієнтів відбувся ще 2014-го, коли в Україні підвищився курс долара і почалися проблеми в банків. Тоді й відбулося масове скорочення попиту в середньому ціновому секторі і майже повністю впав попит на дорогі пропозиції. За інформацією, наданою адміністрацією Державної прикордонної служби України, упродовж I кварталу 2015 року Україну відвідало понад 2,9 млн. іноземних туристів. Порівняно з аналогічним періодом 2014 року кількість туристів зменшилася на 0,5 млн. осіб.

Найбільші потоки туристів до України в цей період спостерігалися з сусідніх країн – Молдови – 1,1 млн. осіб, Білорусі – 0,4 млн., Польщі – 0,3 млн., Угорщини – 0,2 млн. Також у I кварталі 2015 року державний кордон України перетнуло 4,8 млн. українців, що на 4 відсотки менше ніж у I кварталі 2014 року, коли виїзний туристичний потік налічував близько 5 млн. осіб. Країнами, найбільш відвідуваними українськими туристами, є Польща, Молдова, Угорщина, Білорусь, Словаччина, Румунія, Німеччина, Єгипет, Туреччина, ОАЕ.

За даними Державної фіскальної служби України, суб'єктами туристичної діяльності у I кварталі 2015 року сплачено податків і зборів до зведеного бюджету понад 322,4 млн. грн., що на 7,4 млн. грн. менше ніж в аналогічний період 2014 року. Надходження від сплати туристичного збору в цей період зменшилися на 0,4 млн. грн. порівняно з I кварталом 2014 року та склали близько 6 млн. грн. [4].

Національна економіка України тісно пов'язана з розвитком туристичної галузі як пріоритетної та соціально значущої частини системи господарювання, що займає один із провідних напрямів розвитку як світової економіки загалом, так і окремих національних економік. Хоча наша держава значно відстає від розвинутих країн світу, для України цілком реально здійснити конкурентний прорив, зважаючи на наявний ресурсний потенціал для розвитку туризму. Проте для цього слід вирішити проблеми, що гальмують розвиток туризму та розв'язання яких потребує державного регулювання й підтримки виконавчих органів влади [5, с.264-265]. Серед них визначаємо такі: неналагоджений механізм співпраці органів державної влади з громадськими, науковими та бізнес-структурами; незадовільна участь області в програмах міжрегіонального і транскордонного співробітництва, низький рівень якості їх реалізації; невідповідність ціни якості пропонованих туристичних послуг; недостатній рівень матеріального добробуту населення для розвитку приватного туристичного бізнесу в регіоні, недосконалість системи ведення статистичного обліку у сфері туризму та курортів; низький рівень безпеки на туристичних об'єктах і маршрутах, несвоєчасне надання невідкладної допомоги туристам, які постраждали під час подорожі; недосконалість технічного регулювання та стандартизації [6], що призводить до відсутності належного інфраструктурного облаштування й інформаційного забезпечення туристичних об'єктів і маршрутів; недостатність критеріїв, на підставі яких здійснюється категоризація об'єктів туристичної інфраструктури, зокрема готелів та інших аналогічних засобів

розміщення, та їх неузгодженість із сучасними стандартами розвинутих туристичних країн; відсутність механізму акредитації та сертифікації об'єктів туристичної інфраструктури; відсутність розгалуженої системи інформаційно-рекламного забезпечення діяльності галузі та туристичних представництв за кордоном; податкове законодавство, що не сприяє вкладенню інвестицій в інфраструктуру туризму та санаторно-курортний комплекс.

Подолати несприятливу ситуацію можна, надавши відповідні повноваження органам місцевого самоврядування щодо розвитку туризму в регіонах [7]. Це сприятиме оздоровленню економіки в регіонах, соціальному захисту населення та поліпшенню ситуації в туризмі загалом. І першочерговим має бути поетапне передання місцевим органам влади прав на ліцензування туристичної діяльності, сертифікацію підприємств готельного господарства та пунктів харчування, а також повноважень щодо відповідного контролю. Також органи місцевого самоврядування можуть формувати фінансові ресурси і спрямовувати їх на розвиток туризму за рахунок коштів місцевих бюджетів, зокрема кредитні ресурси шляхом емісії муніципальних облігацій. Таким чином, регулювання розвитку туристичної сфери має здійснюватися через:

- механізм платежів за використання природних рекреаційних ресурсів;
- ефективну податкову політику: оптимізація оподаткування рекреаційно-туристичної діяльності сприятиме підвищенню дохідної частини бюджетів усіх рівнів – державного, регіональних, місцевих і підприємств – суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності. [8];

- систему місцевих зборів (курортний рекреаційний збір, податок на приватний житловий фонд, що використовується в рекреаційних цілях, тощо);

- механізм ціноутворення на рекреаційно-туристичні послуги;
- інноваційно-інвестиційну політику і кредитування [9].

Проте, використовуючи механізми державного регулювання, для ефективного подолання кризи треба врахувати і такі чинники:

1. Повертати довіру туристів. Потрібно активно діяти та рекламувати індустрію туризму, орієнтуватися на позитивні новини щодо кількості та якості подорожей.

2. Збільшити кількість турів-ознайомлень для журналістів заради демонстрації вітчизняних досягнень.

3. Слід планувати участь у глобальній кампанії з комунікації та індустрії туризму в державі чи регіоні, заходи щодо стимулювання передання інформації про переваги туризму на місцевому рівні та загалом у країні.

6. Треба покладатися на досвідчених туристів і туристів з особливими примхами, оскільки криза навряд чи злякає саме ці категорії подорожувальників, які є цільовим сегментом туристичних підприємств.

7. Просування послуг має включати найперспективніші ринки. Рекламна кампанія має бути динамічною та індивідуальною.

8. Треба збільшити інтенсивність співробітництва. Будь-яка криза об'єднує підприємців у напрямку інтеграції.

Висновки з даного дослідження. Сучасний розвиток туризму в Україні характеризується наявністю глибоких суперечностей у його організаційній структурі, спрямованості розвитку, стані якісних і кількісних характеристик, а також розцінюється як кризовий, пов'язаний з різким падінням досягнутих раніше обсягів туристичних послуг, скороченням матеріальної бази у сфері туризму та значною невідповідністю потребам населення в туристичних послугах. Аналізуючи перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні, передусім слід підкреслити, що сучасний туризм – це та сфера економіки й життєдіяльності суспільства в цілому, яка певною мірою інтегрує практично всі галузі. Саме це й визначає одне з перших місць, яке посідає туризм у світовій економіці. Цей чинник має стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму як тієї

галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулювати низку важливих галузей економіки, сприяти зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що актуальними в галузі туризму є дослідження концепцій фінансового забезпечення суб'єктів господарювання туристичної галузі, організаційно-правового регулювання фінансового забезпечення туристичної діяльності, застосування перспективних форм і методів фінансового забезпечення стратегічних напрямків розвитку індустрії та інфраструктури туризму, створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, виявлення напрямків розвитку туризму, передбачених рішеннями місцевих органів самоврядування, здійснення оптимізації оподаткування рекреаційно-туристичної діяльності. Результати таких досліджень могли б стати визначальними в туристичній політиці держави, сприяти розвитку потенціалу національної економіки.

Перспективи подальших розвідок. Нові економічні реалії вимагають від України дієвих кроків у напрямку регулювання туристичної галузі, оскільки попередній досвід засвідчив певні упущення в побудові механізмів державного регулювання. У перспективі дальших розвідок це дослідження має відіграти важливу роль у формуванні туристичної галузі, а використання його результатів дозволить підняти рівень конкурентоспроможності України на світовому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеева Ю. Економіко-правові засади розвитку соціального туризму в Україні / Алексеева Ю. // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХРІДУ НАДУ “Магістр”, 2004. – № 1 (19). – С.58-64.
2. Гостєва Н. П. Адміністративний механізм державного регулювання туристичної галузі України / Н. П. Гостєва //Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?operation=1&iid=513>

3. Чучко Н. О. Розвиток туристичної галузі в умовах кризи / Чучко Н. О. // Вісник соціально-економічних досліджень. – ОДЕУ, 2009. – Вип. 37. – С. 154-162.
4. Державне агентство України з туризму та курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tourism.gov.ua/ua/>;
5. Євдокименко В. К. Проблеми державного регулювання соціально економічного розвитку країни / В. К. Євдокименко // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. – С. 264-265.
6. Про стандартизацію : Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 31.– Ст.1058 (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 124-VIII від 15.01.2015).
7. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження від 1 квітня 2014 р. № 333-р Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
8. Мельник П. В. Напрями удосконалення оподаткування туристично-рекреаційної діяльності [Електронний ресурс] / Мельник П. В., Старостенко Г. Г. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/melnyk2.htm;
9. План заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 р. № 591-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>

Statement of the problem. It is necessary to increase level of competitiveness of the domestic tourism industry on the international tourist market, provide a national tourist product through government programs, improvement of legal security and tax regime.

Urgency. Tourism as the socio-economic phenomenon acquires all more signs of independent industry of national economy. In many countries of the world exactly due to tourism there are new workplaces, the high standard of living of population is supported, pre-conditions are created for the improvement of balance of payments of country. The necessity of development of sphere of tourism assists an increase to the level of education, improvement of the system of medical service of population, introduction of new facilities of distribution of information and others like that. And for this reason tourism in Ukraine needs to be developed even in the conditions of crisis: from one side, during military aggression contradictory is a prosecution of development of tourist attractiveness, and on the other hand - this sphere can give considerable incomes to the state.

The purpose of the article. In this regard, of particular relevance in modern conditions becoming further development of legislation, creation of a system of

government, creation of conditions the interaction with the executive authorities, local governments, business tourism activities.

Our task was to study. The article analyzes the situation and problems of state regulation of tourism industry in Ukraine. Substantiate the necessity of perfection the regulatory framework of state regulation in the tourism sector, tax policy.

Summary. The establishment national economy of Ukraine is closely connected with the development of the tourism industry as a priority and socially important part of the economic system, however, our country is far behind developed countries. At the same time, Ukraine is quite possible to make a competitive breakthrough, given the existing resource potential for tourism development.

There is a need to provide adequate powers to local governments for the development of tourism in the region. This will contribute to economic recovery in the regions, the social protection of its population and the improvement of the situation in tourism in general.

First priority should be phased transfer to local governments licensing rights to the tourism, hotel industry certification companies and food items, as well as powers to appropriate controls.

Local governments can shape financial resources and guide them to develop tourism at the expense of local budgets, including credit resources by issuing municipal bonds.

Conclusions and outcomes. In summary, topical in the tourism industry is the study of the concepts financial providing of tourist industry subjects, organization and regulation of financial security of tourism, the use of advanced forms and methods financial providing strategic directions of industry and tourism infrastructure, creation of competitive on world market tourism product, identifying areas of tourism development envisaged decisions of local

governments, state regulation through improved legal and regulatory framework, tax optimization, recreational and tourism activities.